

Llibres infantils i juvenils 2017, un any positiu

per Teresa Mañà

El fet més important de l'any 2017 per al llibre infantil català va ser l'assistència com a convidat a la Fira Internacional del Llibre Infantil de Bolonya (Itàlia), la cita més important d'aquest gènere, cosa que va possibilitar nombrosos actes protagonitzats pels nostres escriptors i il·lustradors i dues exposicions d'il·lustració, un gran esforç institucional que ja vam comentar en l'anterior lliurament d'aquest panorama.

Potser a remolc de l'interès que va despertar aquesta invitació, el llibre infantil ha tingut una presència més sovintejada que altres temporades en els pocs programes que ens resten de literatura: «Rius de tinta» (Betevé), «Ciutat maragda» (Catalunya Ràdio), tots dos conduïts amb bona mà per David Guzmán; «Pàgina 2» (TV2), del veterà Òscar López, i les píndoles de «Tria 33» amb l'entusiasta Anna Guitard. La crítica segueix absent en els escassos suplementos literaris de diaris impresos o en línia i ha estat substituïda per nombrosos blogs, en alguns casos de persones competents i reconegudes i en d'altres d'aficionats, sense que el lector inexpert pugui discernir. Ens queda l'incombustible «Faristol», la revista del Consell Català del Llibre per a Infants i Joves, que publica en línia les crítiques de llibres infantils sense haver de dependre de l'edició impresa que surt només dos cops l'any.

Tot i aquesta invisibilitat general dels llibres infantils, al llarg de l'any han estat nombroses les activitats de formació en literatura infantil i juvenil, des de cursos reglats oferts per les universitats (Màster en Libros y Literatura infantil i Juvenil, UAB; Màster de Biblioteca escolar i promoció de la lectura, UAB/UB) fins a moltes altres iniciatives sorgides d'entitats, llibreries i biblioteques, a les quals es podrien sumar tertúlies i clubs de lectura per al públic

juvenil. Aquest interès es demostra també en les noves llibreries dedicades a llibre infantil, com ara Pebre negre (2014, Barcelona), El petit tresor (2015, Vic), Ç trencada (2015, Blanes), Cuca de llum (2017, Esplugues) i Sendak (2017, Barcelona), que se sumen a les ja clàssiques Abacadabra, Casa Anita o Al·lots a la ciutat comtal.

Per la seva banda, els professionals del llibre infantil han emprès iniciatives amb la voluntat de donar visibilitat al gènere i reivindicar-ne la producció. Dotze editorials independents que publiquen àlbums es van unir sota el nom d'Àlbums Barcelona per col·laborar a la seva difusió amb llibreries, escoles i biblioteques.

Entre les primeres activitats, una fantàstica Setmana de l'Àlbum, celebrada del 6 al 12 de novembre amb tota mena d'actes. Amb el mateix objectiu d'unir esforços naixia al setembre la nova associació professional d'escrip-

tors, ESCRIVIM, presidida per Maite Carranza, amb una majoria de socis que provenen de la Plataforma Autors i Autores en Perill d'Extinció, que es va crear l'any 2013 i que era formada per autors i autores de literatura infantil. També des de l'Administració hi va haver una iniciativa: el mes de maig, la Generalitat va presentar el Pla de lectura 2017-2020, un pla ben elaborat que disposava de pressupost (105 milions d'euros) i que, entre altres accions, preveia la creació d'una imprescindible Direcció General del Llibre, Biblioteques i Foment de la Lectura. Tot plegat no pintava malament, però amb els fets esdevinguts des del mes de setembre fins a primers de desembre en què tanquem aquest panorama, dels quals el menor va ser el canvi de conseller, tot ha restat en suspens.

En conjunt, la producció de llibre infantil en català el 2017 ha estabilitzat algunes tendències que havíem apuntat en panorames anteriors, com la consolidació del lli-

bre il·lustrat i, sobretot, de l'àlbum. Llibres esplèndids, tant per a adults com per a infants, tot i que, de vegades, alguns textos manquen de la potència que tenen les il·lustracions. Les narracions i les novel·les no han gaudit de tanta renovació: per als petits, el gènere prioritari segueix sent la fantasia, i per als joves abunden les intrigues, d'una banda, i el realisme (amb situacions dures i problemàtiques), de l'altra. Com fèiem notar l'any passat, predominen les sèries i les trilogies, en un intent de fidelitzar lectors o compradors, sense que res destaquí especialment. Tampoc no s'ha donat el cas de l'aparició d'un èxit de masses tipus Harry Potter en el passat o més actualment les sagues distòpiques tipus *Jocs de la fam*, que «obliguen» les editorials a seguir-ne els passos.

Com ja va passar el 2016, les vendes de llibres han augmentat en els moments clau com Sant Jordi (un 4%

algunes lletres, però amb un text tan senzill que poden llegir-lo sols ben aviat, i «Galop», per als qui són capaços de llegir. L'editorial ofereix una bona (i bonica) tria d'històries que usen recursos de les narracions de tradició oral: la repetició i les onomatopeies (*Ai, la Tina!*, de Bel Olid i Roger Zanni), les històries circulars (*Hivern*, de Gustavo Roldán) o les frases acumulatives (*Ep, no badis!*, de Teresa Porcella i Cristina Losantos). Aquesta mateixa editorial llança la col·lecció «Els Dudús», llibres *pop-up* de factura molt senzilla, obra de Patricia Geis, amb els quals es poden treballar hàbits i conceptes: *Bon viatge!* i *Un petonet i a dormir!* en són els primers títols. Dins d'aquesta línia *pop-up* que els caracteritza, l'editorial s'atreveix amb un llibre d'economia per als petits: *Din i Neret: el meu primer llibre d'economia*, amb un text senzill i correcte de Montse Junyent i uns divertits dibuixos de Lucía Serrano.

més que l'any anterior, amb un 35% en literatura infantil i juvenil) i la Setmana del Llibre en Català el mes de setembre (un 13% més de vendes, amb un volum en literatura infantil i juvenil del 22,7%). Només cal esperar que aquests lectors per als quals es compra en aquestes dates, especialment motivats i «animats» a llegir en les edats escolars, es consolidin més enllà de l'adolescència com a consumidors de llibres per a adults.

Tria de novetats

L'edició per als primers lectors té com a tret distintiu l'aparició de noves col·leccions. L'editorial Combel presenta «Cavall», col·lecció segmentada en tres nivells de lectura per a nens de 3 a 6 anys: «Arri, tatanet» per als qui encara no saben desxifrar el codi; «Trot», per als qui ja coneixen

Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat proposen nous contes per als aprenents de lector: *El regal d'aniversari*, escrit i dibuixat per Sebastià Serra, un text d'estructura acumulativa, fàcil de llegir, amb unes il·lustracions prou captivadores llevat de l'estereotip de l'àvia amb monyo, i adaptacions de contes clàssics amb textos breus i dibuixos atractius, com *El gat amb botes*, a càrrec d'Enric Gomà i Christian Inaraja, i *Aladí i la llàntia meravellosa*, explicat per Gemma Mulet amb il·lustracions de Pol Cunyat.

Per als lectors entrenats, a partir de vuit anys, l'oferta és més variada, amb títols i col·leccions on són presents l'humor, les aventures i, com sempre, la fantasia. La diversitat es presenta també en els formats que barregen text i còmic: *No llegiré aquest llibre* (La Galera), de Jaume Copons i Òscar Julve, que tracta la manca d'afició a la lectura d'una manera prou ocurrent, i *El secret de la Sagrada Família* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), de Sal-

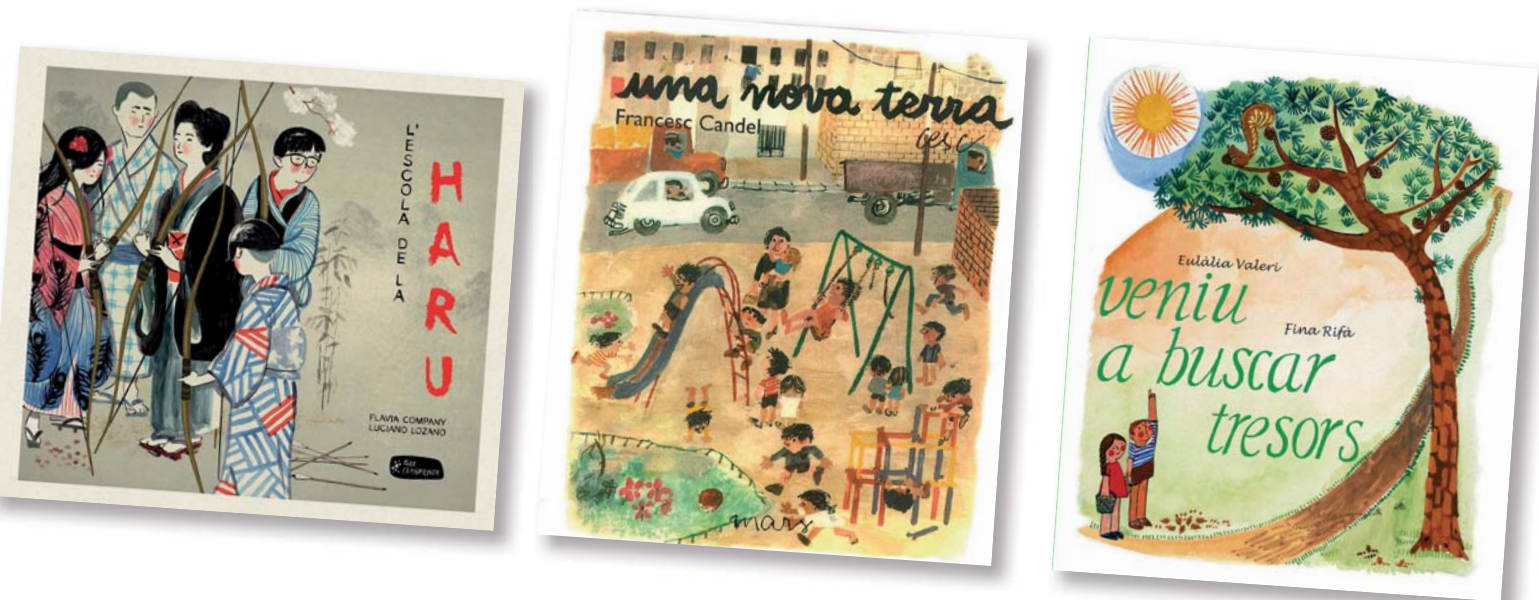
vador Comelles, una simpàtica aventura acompanyada de dibuixos de Linhart i uns canvis tipogràfics que segurament ajuden el lector, però que despisten si hi busques significat.

Les històries protagonitzades per animals són freqüents en els llibres per a aquestes edats. El llop és el protagonista d'un parell de propostes ben entretingudes: *Un llop com cal* (Pagès, col·lecció «Nandibú»), conte d'un llop vegetarià escrit fa més de quaranta anys per Joaquim Carbó que l'editorial recupera amb unes il·lustracions còmiques de Pedro Rodríguez, i *La veritable història del llop* (Barcanova), en què Nathalie Pons dona la volta al conte clàssic amb els dibuixos de Carlos Lluch.

Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat aposten per aquest segment d'edat amb noves col·leccions. «Les aventures d'en Roc i la Bruna», col·lecció escrita per Xavier Castanyer i il·lustrada per Òscar Julve, està dedi-

del vell camí xinès del mestre Laozi, amb text de Manel Ollé i dibuixat per Neus Caamaño; i en el gènere del còmic esmentarem *Pirates a la biblioteca* i *Aventura a Nou Barris*, els primers dos números de la col·lecció «Els Sis a Barcelona», una iniciativa per descobrir la ciutat als nois i noies. Coeditats per millenniArs i l'Ajuntament de Barcelona, han estat creats per la periodista Isabel Vilallonga i el dissenyador i il·lustrador Antonio Isla. I tot i que no és una novetat, val la pena tenir en compte, com a llibre regal, *Abecedari il·lustrat* (Barcanova), amb textos de Carles Cano i unes magnífiques imatges que en fan una obra especial.

Entre els llibres de caràcter més instructiu trobem *El llapis màgic de Joan Brossa* (La Galera), escrit per Judith Barnés, responsable de comunicació de la Fundació Brossa. La proposta, amb il·lustracions de Roser Calafell, potser resulta massa infantil, però és un bon punt de partida per donar a conèixer la figura d'aquest poeta

cada al relat històric i s'inicia amb un primer episodi a la prehistòria, *Missió impossible*. L'editorial també estrena la col·lecció «Genial», protagonitzada per la Geni (Eugènia) i l'Al (Marçal), contes en els quals s'utilitzen modismes, expressions i jocs de paraules per tal que els lectors els coneguin. *Quatre ulls sense ulleres*, *Plou a bots i barrals*, *Com tres i dos fan cinc* són els primers títols, tots escrits per Mercè Ubach i il·lustrats per Maria Palet.

Entre la nodrida oferta de novetats, recomanem *Això no és una selva* (Flamboyant), la proposta de Susanna Isern il·lustrada amb gràcia per Rocio Bonilla sobre una protagonista que decideix negar-se a fer res, cosa que no resulta tan divertida com li podia semblar; de la col·lecció «Petit Fragmenta» (Fragmenta editorial), dos nous títols, com sempre de factura exquisida, que ens aproximem a la saviesa oriental: *L'escola de la Haru*, de Flàvia Company i amb il·lustracions de Luciano Lozano, i *Tao. Fragments*

singular. Per la seva banda, Jaume Cela, amb *Àvia, ja sé que has oblidat el meu nom* (Animallibres), ens mostra la malaltia d'Alzheimer a través dels ulls d'un net que escriu un poema a la seva àvia recordant moments que han viscut, en un intent d'entendre la situació. El llibre, amb il·lustracions de Vila Delclòs, dedica els beneficis de la venda a la Fundació Pasqual Maragall.

En el gruix de novel·les juvenils que es publiquen és difícil trobar títols que destaquin per la seva originalitat i la seva força, ja que sembla que a les editorials els interessa més la quantitat que la qualitat. Es tracta d'editar a bon ritme encara que el que es proposa sigui només passable. La major part de títols publicats per a lectors a partir de tretze anys són novel·les d'intriga que inclouen en la trama temes actuals poc complaents, com el maltractament, l'assetjament, el racisme, etc. Aquests temes, a

més de constituir en molts casos un llast per al desenvolupament de la història, tenen sovint un tractament superficial i esquemàtic, ja que per la seva complexitat requeririen una elaboració i una profunditat que la major part de novel·les no aconsegueixen.

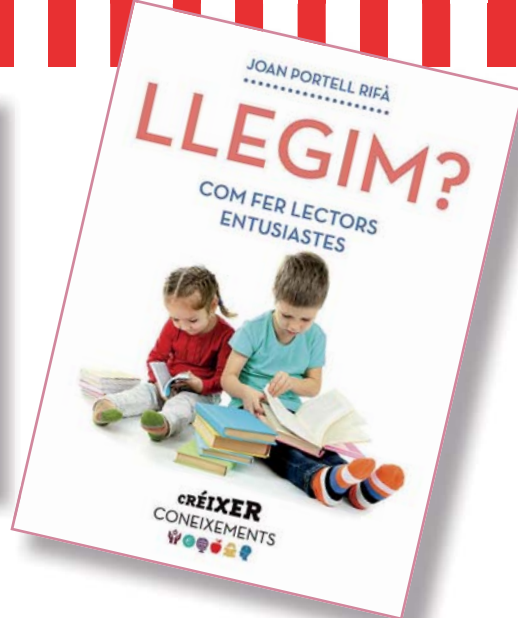
Amb tot, hi ha títols destacables: *Cor de cactus i altres formes d'estimar* (Cruïlla), una novel·la en la qual l'escriptora Anna Manso ens posa en la pell d'una noia de quinze anys en un relat igualitari que reflecteix d'una manera versemblant i convincent les inquietuds de la joventut; *L'actor Lucas Bilbo* (Edebé), relat d'intriga amb rerefons sòrdid que l'escriptor Àngel Burgas aconsegueix forjar amb equilibri i bon ritme; *Una bala per al record* (Santillana, Jollibre), un episodi dins el marc de la postguerra explicat per Maite Carranza amb la dosi justa d'emoció i reivindicació, i *Camins de nit* (Barcanova), el títol que inicia la trilogia «La llum d'Artús», sèrie creada per Raimon Portell que ens atrapa en els misteris i secrets que porten la jove i llesta Rut a fugir, interrogants que esperem que es desvelin en els propers lliuraments.

En les recomanacions per a aquests lectors també podem optar per rescatar títols que en principi no van destinats a ells, però que poden ser una molt bona proposta lectora, com l'antologia de contes de Pere Calders *Coses aparentment intrascendents i altres contes* (Nòrdica), il·lustrada amb un estil de còmic per Comotto. Dins del gènere pròpiament del còmic, en què no acostumen a sorgir gaires propostes d'autoria d'aquí, Sebastià Roig i Toni Benages presenten *Narcís Monturiol i les pedres de l'infern* (Males Herbes), protagonitzat per l'inventor del submarí, que supera peripècies extraordinàries en escenaris ben identificables de la costa empordanesa.

Per a especialistes

A l'escassa bibliografia en català especialitzada en llibre infantil podem sumar-hi dos títols. L'escriptor Josep Francesc Delgado ens ofereix amb l'assaig *El món de Michael Ende, vida, obra i antroposofia* (Pagès), un esbós biogràfic, escrit a la manera d'una novel·la, d'un dels escriptors més importants de la literatura infantil i juvenil, conegut entre nosaltres per obres tan admirades com *Jim Botó i Lluc el maquinista*, *Momo* i *La història interminable*. Cristina Corro i Neus Real, professores membres del grup Gretel (UAB), coordinen sota el títol *La literatura a l'educació infantil* (Rosa Sensat), una selecció de col·laboracions que tracten el tema dels llibres infantils des de diferents facetes (els infants, els llibres, l'escola...) amb la voluntat d'oferir recursos als educadors de les primers edats.

La preocupació per la lectura dels infants i joves és un tema freqüent que l'especialista en llibre infantil Joan Por-

tell encara amb tota la seva experiència a *Llegim? Com fer lectors entusiastes* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat). El llibre esdevé una guia pràctica, de molt bon llegir, plena de consells, receptes i recomanacions de lectures per impulsar l'hàbit de llegir en els infants. Una eina molt útil per a les famílies, els centres docents i les biblioteques.

Els interessats en el patrimoni literari tenen ocasió de recuperar *Capcigrany*, una novel·la de l'intel·lectual i advocat Francesc Maspons (1872-1966), que sota el pseudònim Blai Einer i amb il·lustracions de Josep Serra i Massana va ser publicada per capítols a la revista «La Mainada» (1921-1922). Amb motiu del cinquantenari de la mort de l'autor, l'Ajuntament de Bigues i Riells edita un aparent facsímil del llibre que narra les aventures del follet Capcigrany en indrets coneguts de la comarca. Diem *aparent* perquè la publicació té l'aspecte de la primera, però, en l'actual, l'escriptor Pau Joan Hernández n'ha fet una adaptació a un llenguatge més entenedor per al lector d'avui. Igualment, gràcies a l'Associació de Mestres Rosa Sensat, que en la seva col·lecció «Mars» reedita llibres infantils que van ser un referent per a lectors i mediadors, podem llegir de nou *Una nova terra*, un breu conte de Francesc Candel sobre la immigració, amb dibuixos de Cesc, publicat per primera vegada en castellà el 1967 i editat per La Galera en català dins la col·lecció «Desplegavela» el 1971. Un altre títol d'aquesta innovadora col·lecció fou *Veniu a buscar tresors*, publicat per primera vegada el 1966. Aquest delicat conte creat per Eulàlia Valeri i acompanyat amb el traç personal de Fina Rifà torna ara a les llibreries de la mà de Sd edicions. Felicitem les editorials per aquestes iniciatives.

Per acabar, encara que en aquesta secció només comentem títols en català, farem una merescuda excepció per recomanar *El libro de Gloria Fuertes para niñas y niños* (Blakie Books), l'antologia que l'editorial barcelonina ha publicat amb motiu del centenari del naixement d'aquesta poeta. Un llibre que permetrà als nostres nois i noies gaudir d'una poesia intel·ligent i única.